

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

-

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Oikeuslaitostyöryhmän toimenpide-ehdotusten yhtenä teemana hallinto-oikeudellisten asioiden osalta on ollut hallinto-oikeuksien toimintaedellytysten varmistaminen ja roolin selkeyttäminen. Tavoitteeksi on esitetty muun muassa, että hallinto-oikeudet kehittyvät nykyistä selkeämmin muutoksenhakutuomioistuimiksi. Hallinto-oikeuksien voimavaroja ei käytetä teknisluonteisten virheiden oikaisuun, eivätkä ne toimi hallintoasioissa ensi asteen päätöksentekijöinä.

Tämän teeman osalta toimenpiteenä nro 69 on esitetty: "Arvioidaan kokonaisvaltaisesti uudelleen, mitä asioita hallinto-oikeuksissa tulee ratkaista ja missä asioissa oikeusturvaodotuksiin ja asiakkaiden tarpeisiin voidaan tehokkaammin vastata muussa menettelyssä. Tässä yhteydessä siirretään esimerkiksi ensi asteen päätöksenteko lapsen tahdonvastaista huostaanottoa koskevissa asioissa hallinto-oikeuksista viranomaisille, esimerkiksi hyvinvointialueen yhteyteen perustettavalle moniammatilliselle toimielimelle (katso eduskunnan vastaus EV 309/2006 vp hallituksen esitykseen HE 252/2006 vp). Selvitetään myös, onko mielenterveyslain mukaisten päätösten alistamisesta mahdollista luopua oikeusturvan vaatimukset samalla säilyttäen. Muita uudelleentarkasteltavia asioita ovat esimerkiksi toimeentulotuen takaisinperintäasiat."

Hyvil suhtautuu varauksella esitettyyn lapsen tahdonvastaisen huostaanoton siirtämiseen hallinto-oikeuksilta esimerkiksi hyvinvointialueen yhteyteen perustettavalle moniammatilliselle toimielimelle.

Päätöksenteko tahdonvastaista huostaanottoa koskevista asioista siirrettiin kunnan toimielimiltä hallinto-oikeuksille nykyisen lastensuojelulain säätämisen myötä. Hyvil toteaa, että kyseistä linjausta perustelemissa näkökohdissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Pelkästään sosiaalihuollon järjestämisvastuun siirto hyvinvointialueille ei tätä lähtökohtaa muuta. Kun päätöksenteko tahdonvastaista huostaanottoa koskevista asioista siirrettiin hallinto-oikeuksille, tavoitteena oli parantaa erityisesti lapsen ja perheen oikeusturvaa ja turvata lastensuojelua koskevassa päätöksenteossa tarvittava asiantuntemus (HE 252/2006 vp, s. 97).

Tahdonvastaisella huostaanotolla puututaan lapsen edun vuoksi voimakkaasti vanhempien kasvatusoikeuteen ja perheen yksityisyyteen. Asianomaiset voivat kokea puuttumisen perhe-elämään varsin kielteisenä ja leimaavana. Tämän vuoksi on tärkeää, että yksilöiden oikeusturva ja päätöksenteon riittävä asiantuntemus varmistetaan etenkin tahdonvastaisissa huostaanottoasioissa. Niin ikään on tärkeää, että päätöksentekijän koetaan olevan puolueeton ja riippumaton.

Hyvinvointialueilla toimielimet keskittyvät strategiseen päätöksentekoon ja koostuvat poliittisesti valituista luottamushenkilöistä. Hyvilin näkemyksen mukaan toimielimen asema yksittäisen tahdonvastaisen huostaanoton ratkaisijana olisi ongelmallinen erityisesti lapsen ja perheen oikeusturvan, päätöksenteossa tarvittavan asiantuntemuksen sekä puolueettoman päätöksenteon näkökulmista. Mikäli päätöksentekoa varten perustettaisiin uusia asiantuntijatoimielimiä, kyse olisi joka tapauksessa päätöksenteon hajauttamisesta kuudelta hallinto-oikeudelta 21 hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille. Kyse olisi uudeltaisesta toimintamallista, joka herättää useita kysymyksiä.

Viitaten oikeuslaitostyöryhmän esittämään tavoitteeseen, etteivät hallinto-oikeudet toimisi hallintoasioissa ensi asteen päätöksentekijöinä, Hyvil esittää, että lastensuojelulain 28 §:ssä tarkoitettu tuomioistuimen lupa lapsen tutkimukseen tulisi siirtää hallinto-oikeuksilta hyvinvointialueille. Hyvil on tehnyt syyskuussa 2023 hallinto-oikeuksille kyselyn, jossa kartoitettiin hallinto-oikeuksilta haettuja lupia lapsen tutkimiseen. Vastauksista kävi ilmi, että lupia on haettu hallinto-oikeuksilta yhteensä vain hieman yli 30 vuosien 2008–2023 aikana. Lupahakemusten pieni määrä johtunee muun muassa siitä, että hallinto-oikeuksissa käsittelyajat ovat usein vähintäänkin muutamia kuukausia, ja usein luvan saamisen tarve on akuutti. Jotta menettely saataisiin todella käyttöön ja lupamenettelyä tehostettua, päätöksenteko tulisi siirtää pois hallinto-oikeuksilta. Lupa lapsen tutkimiseen voitaisiin Hyvilin näkemyksen mukaan siirtää hyvinvointialueen johtavan sosiaalityöntekijän päätösvaltaan. Viranhaltijan tekemästä päätöksestä olisi muutoksenhakuoikeus hallinto-oikeuteen sekä mahdollisuus vaatia täytäntöönpanokieltoa.

Hyvil suhtautuu positiivisesti siihen, että työryhmä esittää selvitettäväksi, onko mielenterveyslain mukaisten päätösten alistamisesta mahdollista luopua oikeusturvan vaatimukset samalla säilyttäen. Myös toimeentulotuen takaisinperintäasioita on perusteltua uudelleentarkastella.

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Vertanen Niina
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy